

DESPLEGA'T, MARE TERRA! Andreu Sotorra

Vanina Starkoff. «Gràcies, Mare Terra!». Text tradicional indígena. Traducció d'Inês Castel-Branco. Editorial Akiara Books. Barcelona, 2022. A partir de 5 anys.

Cada 22 d'abril —vigília de Sant Jordi— es commemora sense gaires escarafalls el Dia Internacional de la Mare Terra, declarat així el 1970 per les Nacions Unides amb l'objectiu de conscienciar la humanitat sobre els problemes generats per la superpoblació, la contaminació, la conservació de la biodiversitat i la degradació medioambiental. La cosa ve de lluny. Però més de cinquanta anys després, sembla com si la humanitat a la qual s'adreçaven les Nacions Unides aleshores hagués sentit ploure —no gaire últimament, per cert— i tots aquests problemes que a l'últim quart de segle XX es començaven a posar com a greus i urgents sobre la taula —proliferació de les nuclears, increment de les plantes industrials, abandonament del camp, oblit del manteniment dels boscos, emigració rural versus urbana...— a hores d'ara s'han resumit amb una justificació i una única definició: canvi climàtic.

Queden molt lluny els antics lemes «Nuclears? No, gràcies!» que ara, amb la enèsima crisi energètica i financera, sembla que s'hagin canviat alegrement per uns altres que diguin: «Nuclears, Sí, gràcies!», amb

l'allargament de vida de les plantes radioactives que es rovellen de velles o amb l'acudit de molts governants que gosen anomenar "energia verda" la que continua sent la nuclear de sempre.

Els pobles indígenes no han necessitat mai cap declaració ni cap commemoració de dia internacional perquè, per ells, tots els dies eren, i són per a les minories que encara resisteixen, el dia internacional de la Mare Terra. Una d'aquestes celebracions és la que recull el text tradicional indígena *Thanksgiving Address dels Haudenosaunee* de la Confederació de les Sis Nacions Iroqueses, que aplegava en origen les sis tribus índies de llengua iroquesa: seneca, cayuga, oneida, onondaga, nohawk i tuscarora. El text tradicional, poema o pregària, és un cant en vers de salutació i agraïment a tots els éssers vius que des de fa segles ressona cada dia al matí en un territori entre els Estats Units i el Canadà i en el qual s'agraeix a la natura tot allò que dóna a la vida.

Ha estat el segell Akiara Books i la seva ànima editorial, Inês Castel-Branco (en realitat, Maria Inês Coutinho de Seabra Castel-Branco), doctora en arquitectura, il·lustradora i escriptora a més d'editora, catalana d'adopció nascuda a Lisboa (Portugal) el 1977, però resident fins a l'adolescència en una població portuguesa de l'interior que sembla que porti el seu mateix nom, Castelo Branco, la que ha importat ara dels Estats Units on es troba publicat aquest text tradicional.

I ho ha fet conjuntament amb la il·lustradora argentina resident al Brasil, Vanina Starkoff (Buenos Aires, 1981), autora amb obra publicada internacionalment, la que ha fet un minuciós treball al llarg de prop de dos anys per documentar-se i reproduir en làmines la flora, la fauna, la vestimenta i els símbols dels Haudenosaunee amb el màxim de fidelitat i rigor a l'original.

El Dia Internacional de la Mare Terra promou cada 22 d'abril muntatges gràfics com aquest.

Hi ha edicions, com aquesta, que no sé si es poden qualificar simplement de llibre o d'àlbum il·lustrat perquè van molt més enllà del

que el llibre tradicional demana. Quan un desplegable —i això només és possible en paper perquè el digital, malgrat el 3D, encara no hi ha arribat— ocupa més de tres metres de llargada, com un tren de via estreta, estès a terra sense perdre una línia de color en cada plec i amb els diferents textos del cant indígena reproduïts al revers de cada làmina farcida de petits detalls de la Mare Terra que es relacionen amb cadascuna de les imatges, podem parlar de “peça mòbil”, de “llibre artesà”, de “llibre d'artista”, d’“acordió” o, si voleu, de “serp il·lustrada”, però no de “llibre a seques” perquè dins d'aquest exemplar únic s'hi amaga la poesia, la veu ancestral, el crit de l'ésser humà que estima la terra, la sensibilitat que lluita contra la degradació, la brutícia i el menyspreu per la natura que ha envaït sense escrúpols el medi rural i que envaeix el medi urbà quan aquest vol ser, per aproximació, un clon mal engiponat enmig de l'asfalt i la pol·lució atmosfèrica.

Per combatre aquesta roda que amenaça la supervivència de la Mare Terra, el cant indígena parla del poble, de les aigües, dels peixos, de les plantes comestibles i medicinals, dels animals, dels ocells, dels vents, del Sol, de la Lluna, dels estels, dels mestres il·luminats i del Creador. I tot plegat confegeix poèticament una història de vida que, amb el permís del grafiter Banksy, es mereixeria ocupar un dels murs que demanen a crits un bon art de carrer i no gargots vandàlics. La plantilla, ben estesa, ja hi és. Es diu «Gràcies, Mare Terra!». Ara només cal que, un cop donades les gràcies, es cridi ben fort: «Desplega't, Mare Terra!».

Enllaços d'interès

(per visionar-los, cal descarregar abans el PDF de la crítica)

Clip promocional del desplegable «Gràcies, Mare Terra!» (Akiara Books). Música: Joanne Shenandoah / In Love (Mohawk Rabbit Song). Canal Vimeo: <https://vimeo.com/779672069>

DOS LLIBRES MÉS EN LA LÍNIA ARTÍSTICA D'AKIARA BOOKS

Luziano Lozano. «Temps de haikus». Text de J.N. Santaaulàlia. Col·lecció Akipoeta. Editorial Akiara. Barcelona, 2022. A partir de 5 anys.

Els haikus estan agrupats segons les quatre estacions (començant a la tardor), de manera que recreen un recorregut pels colors i les sensacions de tot l'any. Alguns dels poemes procedeixen del recull «La llum dins l'aigua», del 1997. L'edició manté la línia artesanal que enriqueix tant la lectura com el passeig visual per cadascuna de les làmines i els haikus.

Alba Azaola. «Una masia». Text d'Àlex Nogues. Col·lecció Akipoeta. Editorial Akiara Books. Barcelona, 2022. A partir de 5 anys.

Una masia, gallines, aranyes, mussols, garses, oques... i dues gosses. I set cosins que construeixen dies i nius. Que coven ous. Que juguen, experimenten, observen, descobreixen, desperten al món, es deixen sorprendre. Un altre passeig visual amb un disseny singular que marca una renovació artística de l'àlbum il·lustrat.